

Етика Швейцера є універсальною, його розуміння гуманізму охоплює також і природу, а етика людських взаємовідносин є лише частиною гуманістичної концепції мислителя. Досліджуючи історію етики у зв'язку з аналізом культурної кризи сучасної епохи, Швейцер протиставляє «етиці самозречення» – «етику самовдосконалення». Якщо перша підпорядковує людину соціальним вимогам, робить її мораль жертвовною, то друга базується на вільному внутрішньому виборі, який може включати самозречення заради інших як вільно обраний елемент. Етика самовдосконалення має в якості своєї основи оптимістичний світогляд, який являє собою не рожеву мрійливість, а волю до життя.

Етика Швейцера поєднує полярні теоретичні і нормативні традиції, являючи собою своєрідний раціоналістично-містичний, автономно-гетерономний, стоїко-евдемоністичний синтез. Правильно зрозуміти цю «еклектику» можливо лише в тому випадку, якщо врахувати, що етика для Швейцера – не сфера пізнання (як її часто тлумачила європейська філософія), а найбільш гідна форма людського існування.

Напруженість етичної концепції Швейцера знаходить пояснення у неминучій, принципово неподоланій напруженості людського буття, яка етичною поведінкою не знімається, а в певному сенсі навіть посилюється. Етичні теорії минулого обіцяли людям вивести корабель у тиху гавань. Швейцер хоче навчити їх плавати у бурному морі. Можна сподіватися, що «Етика благоговіння перед життям» буде зберігати суспільну актуальність та знаходити, хоча б часткове, практичне втілення доти, поки існує цивілізація. З урахуванням зазначеного, безумовно, філософський спадок видатного мислителя Альберта Швейцера потребує глибокого вивчення та популяризації. Особливо це актуально у сучасному глобалізованому світі, коли гуманістичні загальнолюдські цінності нерідко відкидаються заради досягнення короткострокових інтересів.

УДК 004.89

ВЕЛИКА К.І., здобувач

ЛОБАЧОВА С.В., здобувач

ЯРМОЛА О.В., канд. філос. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ПРОБЛЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ФАХОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

Логіка розвитку сучасного наукового пізнання, як це часто можна побачити в історії науки, пов'язує між собою різні сфери, які, на перший погляд, мають більше відмінного, аніж спільного. Проте, дослідження

штучного інтелекту (або ж – штучного розуму) майже з перших кроків було пов'язане із машинним перекладом, тобто перекладом тексту з використанням комп'ютерних технологій. Вже з появою перших ЕОМ у науковців виникає спокуса використати нові технології для автоматизації такої складної інтелектуальної, притаманної лише людині, діяльності як процес перекладу тексту. Зокрема однією з перших і найвідоміших таких спроб був джоржтаунський експеримент 1954 року, який мав продемонструвати можливості машинного перекладу. Відтоді цей напрям досліджень є одним із головних у реалізації програми створення штучного розуму.

Співвідношення участі людини і комп'ютера у процесі перекладу може бути різним. З одного боку, комп'ютер може використовуватися як допоміжний засіб, що полегшує роботу людині-перекладачу. З іншого, всі операції перекладу можуть здійснюватися комп'ютером без участі людини. Для людини, в цьому випадку, залишається лише функція постановки цілі.

Співвідношення «людина – машина» формується під впливом досягнень науково-технічного прогресу. Наприклад, першою формою автоматизації праці перекладача можна вважати застосування словників, спочатку – паперових, а з розвитком комп'ютерних технологій – електронних. В словниках реалізується важлива функція присвоєння значень одного елемента – іншому. На перший погляд тут ми не спостерігаємо ніякої присутності того, що ми називаємо «штучним інтелектом». Проте й мислення, в широкому розумінні, це, зокрема, формальні операції з образами та поняттями. В словниках (неважливо: паперових чи електронних) реалізується одна з розумових операцій: встановлюється відповідність значення одного слова (в одній мові) – значенню іншого слова (в іншій мові). Зрозуміло, що здійснення функції встановлення відповідності між словами різних мов не є самодостатньою. Вона не має цінності сама по собі, незалежно від перекладача-людини, або ж – перекладача-машини. Проте, як вже зазначалося, це перший крок у напрямку «автоматизації» перекладацької діяльності.

Наступні кроки потребують уточнення того, що ми розуміємо під штучним інтелектом. Під штучним інтелектом прийнято розуміти штучно створену систему, яка здатна розв'язувати складні задачі. При цьому, важливо зауважити, що будова системи може бути будь-яка. Вона не обов'язково має копіювати структуру людини, зокрема – його мозку. Найголовніше, щоб виконувалися загальні вимоги, які визначають певні функції системи, яку прийнято називати «штучний інтелект». Функції якоїсь системи ми називаємо «розумними» виходячи, в першу чергу, із аналогії з поведінкою людини. Так, наприклад, англійський науковець Алан Тюрінг (1912-1954) запропонував тест, успішне «проходження» якого комп'ютером, мало свідчити про наявність у машини інтелекту, зокрема вміння мислити як людина. Цей тест є достатньо чітким і зрозумілим: чи зможе людина визначити, що спілкується не з іншою людиною, а з комп'ютером? Проте

результат цього тесту може бути оцінений швидше з точки зору гуманізму, аніж з точки зору реалізації функції «штучного інтелекту» у певній системі.

Ще одним з підходів оцінки наявності штучного інтелекту є визначення певних ознак, які характеризують людину як розумну істоту, і які мають свідчити саме про наявність штучного інтелекту. Зокрема, вважається, що це: сприйняття зовнішньої інформації, емоційна оцінка інформації, організація діяльності, наявність мови та свідомості.

«Досконалість» рис системи, їх наближеність до свого «прототипу» – людини можуть бути реалізовані на різному рівні. Наприклад, функція «сприйняття зовнішньої інформації» може бути реалізована як у створенні моделі ока людини, так і за допомогою пристрою сканування, або ж, взагалі – клавіатури комп'ютера. Проте, реалізація програми «штучного інтелекту» вимагає обов'язкового врахування відношення «світ – штучний інтелект». Тобто саме визначення терміну «штучний інтелект» має обов'язково спиратися на інформацію про те навколишнє середовище, яке є «світом» для тієї системи, яку ми називаємо «штучним інтелектом». Звідси, можна зазначити, що, в принципі, створити штучний інтелект не є складною проблемою. Проблема полягає в тому, як створити штучний інтелект, який є «адекватним» світові, в якому живе людство. Тому проблема створення штучного інтелекту безпосередньо залежить від сприйняття змісту та форми зовнішньої інформації системою.

На основі сприйняття зовнішньої інформації виникає ще одна важлива ознака системи – мова. Вона є невід'ємним елементом, завдяки якому штучна система може бути визнана такою, що має ознаки інтелекту. Мова є засобом мислення та комунікації. В процесі спілкування між людьми відбувається процес обміну інформацією, який здійснюється не безпосередньо, а шляхом послідовного її перетворення, що включає, зокрема, і процедури кодування-декодування. Думки людина кодує словами, а інша людина ці слова – декодує. Якщо спілкування відбувається в одному мовно-культурному середовищі, тоді воно здійснюється без труднощів. Коли ж люди говорять різними мовами, або ж не володіють усіма значеннями комунікативних елементів, то потрібні додаткові адаптаційні ланцюжки, які дозволяють здійснювати процес кодування-декодування значень.

Враховуючи вищезазначене, потрібно зауважити, що реалізація комунікативних функцій, які здійснюються у процесі мовлення та сприйняття мови безумовно має свідчити про наявність штучного інтелекту у системи. Проте, чи можлива взагалі реалізація подібних функцій? Безумовно, питання складне і неоднозначне. Адже мова реалізується за допомогою слів, які поєднуються у речення, а речення – у тексти.

Найпростішою можливістю реалізації перекладу з однієї мови на іншу є створення корпусів паралельних текстів. При цьому одному реченню або тексту однією мовою буде відповідати речення чи текст іншою мовою. Адекватність перекладу буде забезпечена людиною-перекладачем.

Маючи потужний комп'ютер можна, теоретично, ввести всі (або дуже багато) варіанти поєднання слів у речення, а речень у тексти. В цьому

випадку комп'ютер буде самодостатнім. Він не буде потребувати навіть інформаційного зв'язку з навколишнім світом. Цим напрямом пішли, наприклад, великі китайські інформаційні корпорації. В межах реалізації національної програми створення штучного інтелекту вони наймають тисячі людей-перекладачів, які створюють паралельні переклади. Ці тексти стають для китайських комп'ютерних систем «світом», аналізуючи який, вони мають набувати властивостей «штучного інтелекту».

Так, зокрема, корпорація Baidu, яку іноді називають китайським Google, як повідомляють інформаційні агентства, в 2017 році спільно з китайським урядом відкрила лабораторію з розробки штучного інтелекту. Ще з грудня 2016 року ця корпорація задіяла декілька тисяч перекладачів, яким було поставлене завдання здійснити переклад з іноземних мов брошур, листів, технічних описів. Перекладачі протягом місяця працювали по 15 годин на добу. В результаті Baidu отримала базу з декількох мільйонів англо-китайських мовних пар. Ця база має стати основою для створення корпорацією онлайн-перекладача.

Проте, потрібно зазначити, навіть найдосконаліший аналіз комп'ютером тексту не дає стовідсоткової гарантії адекватності перекладу. Це зовсім не означає, що комп'ютер не може правильно перекласти, або ж перекласти навіть краще, ніж людина-перекладач. Але проблема електронного комп'ютерного перекладу полягає в тому, що комп'ютер не може встановити: адекватно здійснений переклад чи ні. Це може зробити лише людина перекладач.

Виходячи з вищезазначеного, потрібно зауважити, що електронний переклад, особливо фахових наукових текстів, може бути реалізований з різною мірою співвідношення «людина – комп'ютер». Проте, наявність у цьому процесі двох елементів: і людини, і комп'ютера є обов'язковою. Комп'ютер автоматизує процес перекладу, розширюючи можливості людини. Він швидше і точніше за людину оперує великими масивами інформації. І в цьому він є кращим за людину. Але у тому випадку, коли потрібно встановити адекватність перекладу – людина є незамінною.

УДК 340.122

ПАНЬКО В.І., президент Фонду «Творча Ініціатива»
Фонд «Творча Ініціатива»

ДЕРЖАВА СПРАВЕДЛИВОСТІ ОРІХОВСЬКОГО-РОКСОЛАНА ПРОТИ МАНІПУЛЯЦІЙНОГО ОЛІГАРХАТУ МАКІАВЕЛЛІ

Що-чотири роки, після чергових виборів розчаровані українці вчергове лаються, що «не тих обрали», і лише зрідка згадують мудрість "кожен народ заслуговує на свій уряд". Останнім часом досить часто в інтернет-ресурсах, у